

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВОТА ПРЕЗ 2016 ГОДИНА

Доходи на домакинствата

През 2016 г. годишният общ доход средно на лице от домакинство е 5 167 лв. и нараства с 4.3% спрямо 2015 година. За периода 2008 - 2016 г. общият доход средно на лице от домакинство се увеличава близо 1.5 пъти.

1. Общ доход и други средства на лице от домакинство по източници

Източници на доходи	2008		2012		2015		2016	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ доход	3502	100.0	4327	100.0	4953	100.0	5167	100.0
Брутен общ доход	3280	93.7	4121	95.2	4788	96.7	4989	96.6
Работна заплата	1816	51.9	2281	52.7	2726	55.0	2807	54.3
Извън работната заплата	171	4.9	109	2.5	158	3.2	150	2.9
От самостоятелна заетост	272	7.8	330	7.6	358	7.2	319	6.2
От собственост	31	0.9	41	0.9	27	0.5	36	0.7
Пенсии	810	23.1	1153	26.7	1286	26.0	1432	27.7
Обезщетения за безработни	7	0.2	29	0.7	20	0.4	20	0.4
Семейни добавки за деца	23	0.7	35	0.8	46	0.9	40	0.8
Други обезщетения и помощи	108	3.1	82	1.9	105	2.1	119	2.3
Регулярни трансфери от други домакинства	42	1.2	61	1.4	60	1.2	65	1.3
Приходи от продажби	77	2.2	35	0.8	30	0.6	31	0.6
Други приходи	144	4.1	171	4.0	135	2.7	147	2.9
Изтеглени спестявания	129	x	154	x	147	x	179	x
Заеми и кредити	117	x	60	x	47	x	57	x
Общо	3748	x	4541	x	5147	x	5404	x

Реалните доходи¹ на домакинствата нарастват с 5.2% през 2016 г. в сравнение с 2015 г., като най-висок е индексът на реалните доходи спрямо 2011 г. - 134.6%.

2. Индекси на реалните доходи на лице от домакинство

Година	Година, приети за база									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
2008	100.0									
2009	102.6	100.0								
2010	99.0	96.4	100.0							
2011	98.4	95.9	99.5	100.0						
2012	109.4	106.6	110.5	111.1	100.0					
2013	120.6	117.5	121.9	122.5	110.3	100.0				
2014	122.3	119.2	123.6	124.3	111.8	101.4	100.0			
2015	126.0	122.8	127.4	128.0	115.2	104.5	103.0	100.0		
2016	132.5	129.1	133.9	134.6	121.2	109.9	108.3	105.2	100.0	

¹ Реалните доходи се изчисляват, като номиналните доходи се дефлират със средногодишните индекси на потребителските цени.

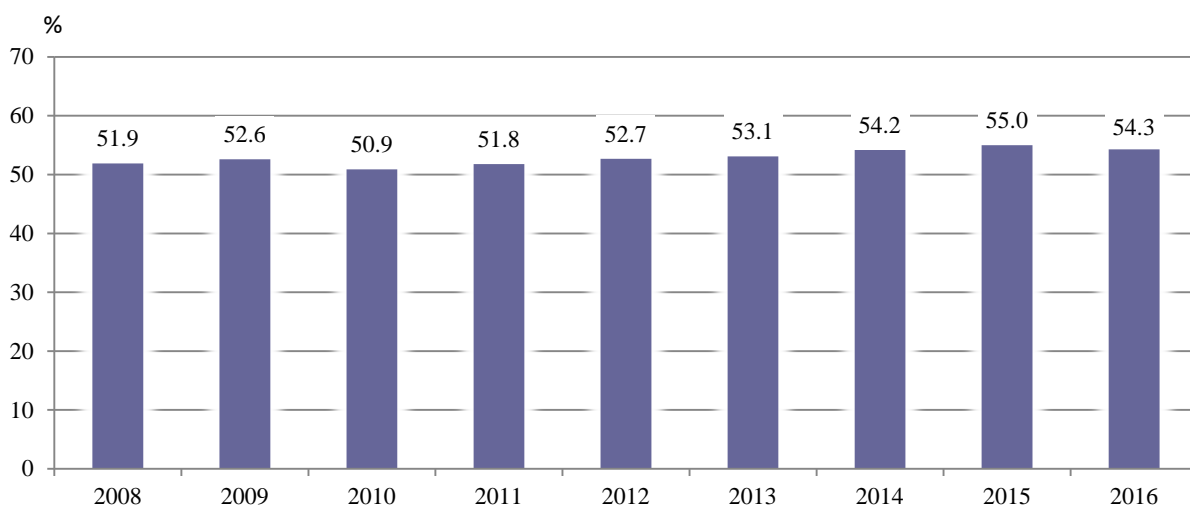

През периода 2008 - 2016 г. са регистрирани следните по-важни изменения по отношение на източниците на общия доход средно на лице от домакинство:

- Доходът от работна заплата се увеличава с 3.0% спрямо 2015 г. и нараства 1.5 пъти в сравнение с 2008 година;
- Доходите от пенсии нарастват с 11.4% спрямо 2015 г., или 1.8 пъти в сравнение с 2008 година;
- Доходите от самостоятелна заетост намаляват с 10.9% спрямо 2015 г., но същевременно нарастват 1.2 пъти спрямо 2008 година;
- Доходът от трудова дейност извън работната заплата намалява спрямо 2015 г. с 5.1%, докато в сравнение с 2008 г. намалението е 12.3%;
- Доходите от другите социални трансфери (обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) се увеличават с 4.7% спрямо 2015 г. и нарастват 1.3 пъти спрямо 2008 година.

Доходът от работна заплата през 2016 г. е 2 807 лв. средно на лице от домакинство. Относителният дял на работната заплата в общия доход е 54.3%, което е с 0.7 процентни пункта по-малко в сравнение с 2015 г., а спрямо 2008 г. нараства с 2.4 процентни пункта.

Фиг. 1. Относителен дял на дохода от работна заплата в общия доход на домакинствата

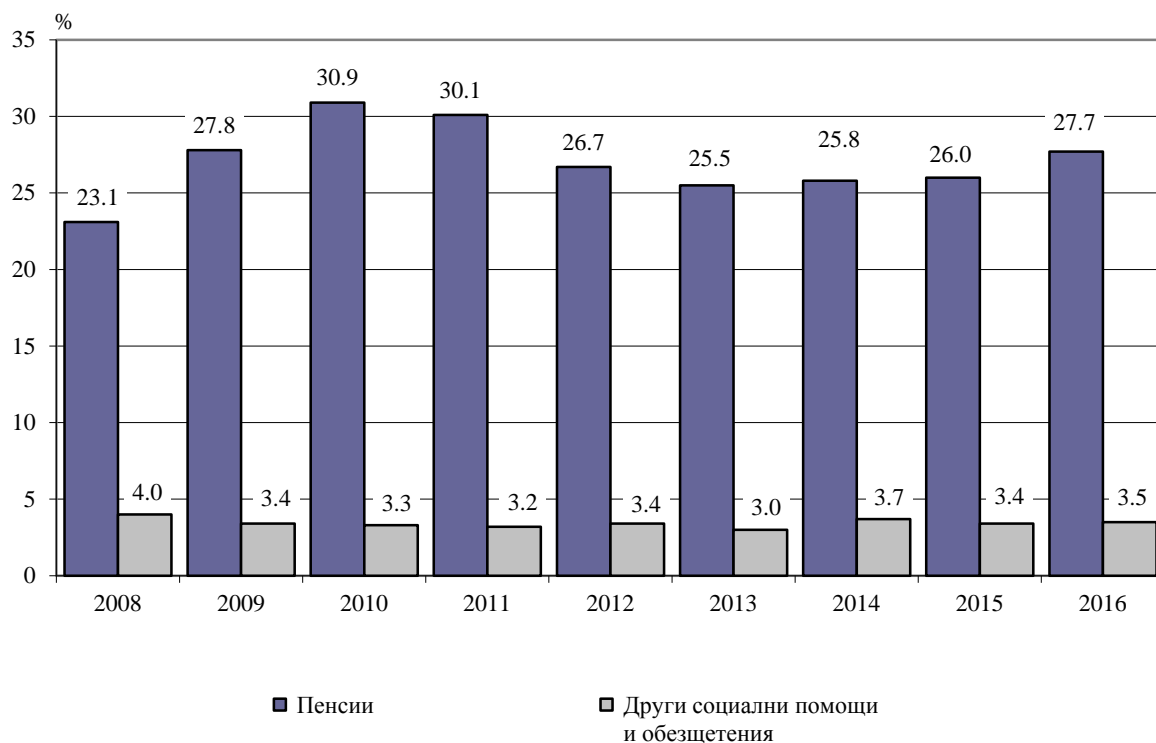

През 2016 г. доходите от социални трансфери (пенсии, обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) са 1 611 лв. средно на лице от домакинство и се увеличават в номинално изражение 1.7 пъти спрямо 2008 г., а относителният им дял в общия доход нараства с 4.1 процентни пункта. Доходите от всички социални трансфери формират 31.2% от общия доход на домакинствата.

В тази позиция от доходите на домакинствата доминират пенсиите. През 2008 г. доходът от пенсии е 810 лв. и достига 1 432 лв. средно на лице през 2016 година. Относителният дял на доходите от пенсии през 2016 г. е 27.7% от общия доход на домакинствата, което е с 1.7 процентни пункта повече спрямо 2015 година.

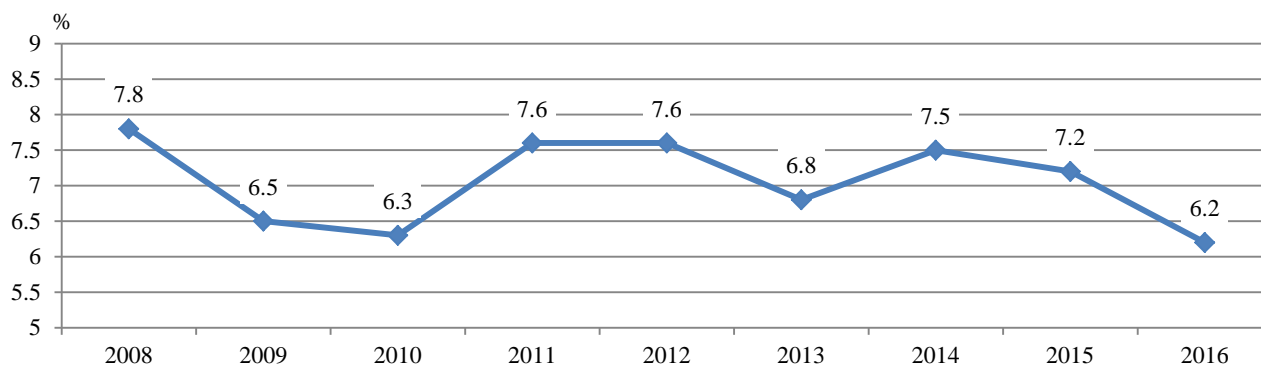

Фиг. 2. Относителен дял на дохода от пенсии и други социални трансфери в общия доход на домакинствата

Доходите на домакинствата от самостоятелна заетост в номинално изражение показват колебания през годините. През 2016 г. доходът от самостоятелна заетост средно на лице от домакинство е 319 лв., а относителният му дял в общия доход на домакинствата е 6.2% и намалява с 1.0 процентен пункт в сравнение с 2015 година.

Фиг. 3. Относителен дял на дохода от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата

При дохода от трудова дейност извън работната заплата тенденцията също е променлива - намалява в периода 2008 - 2011 г., след което нараства през следващите две години, а след 2013 г. има отново намаление. През 2016 г. доходът от трудова дейност извън работната заплата средно на лице от домакинство е 150 лева. Относителният дял на този доход е 2.9% и намалява спрямо 2015 г. с 0.3 процентни пункта.

Разходи на домакинствата

През 2016 г. българските домакинства са изразходвали 4 755 лв. средно на лице, което е с 1.9% повече в сравнение с 2015 година. За периода 2008 - 2016 г. разходите на домакинствата се увеличават 1.5 пъти.

3. Общ разход и други потребени средства средно на лице от домакинство

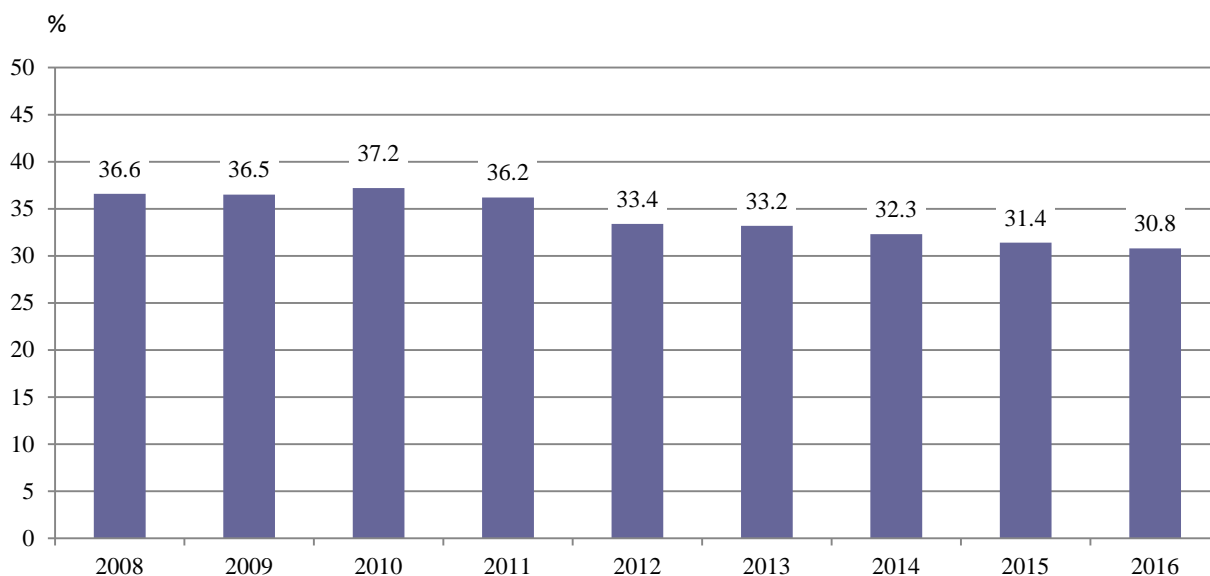
Групи разходи	2008		2012		2015		2016	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ разход	3264	100.0	4058	100.0	4666	100.0	4755	100.0
Потребителски общ разход	2784	85.3	3392	83.6	3888	83.3	3926	82.6
Храна и безалкохолни напитки	1194	36.6	1355	33.4	1463	31.4	1464	30.8
Алкохолни напитки и тютюневи изделия	142	4.4	178	4.4	204	4.4	206	4.3
Облекло и обувки	113	3.5	129	3.2	165	3.5	172	3.6
Жилища, вода, електроенергия и горива за битови нужди	443	13.6	621	15.3	666	14.3	681	14.3
Жилищно обзавеждане и поддържане на дома	122	3.7	131	3.2	173	3.7	175	3.7
Здравеопазване	155	4.8	212	5.2	248	5.3	263	5.5
Транспорт	228	7.0	260	6.4	331	7.1	326	6.9
Съобщения	145	4.5	179	4.4	202	4.3	211	4.4
Свободно време, културен отдих и образование	120	3.7	167	4.1	227	4.9	226	4.8
Разнообразни стоки и услуги	120	3.7	160	3.9	209	4.5	202	4.2
Данъци	102	3.1	200	4.9	231	5.0	247	5.2
Социални осигуровки	120	3.7	247	6.1	297	6.4	310	6.5
Регулярни трансфери към други домакинства	59	1.8	55	1.4	57	1.2	55	1.2
Други разходи	199	6.1	163	4.0	193	4.1	216	4.5
Влог	133	x	65	x	131	x	195	x
Изплатен дълг и даден заем	124	x	170	x	168	x	156	x
Общо	3521	x	4293	x	4965	x	5106	x

Относителният дял на потребителския разход от общите разходи на домакинствата намалява от 85.3% през 2008 г. на 82.6% през 2016 година.

За храна са изразходвани 1 464 лв. средно на лице от домакинството. През 2016 г. относителният дял на разходите за храна от общия разход е 30.8%, което е с 0.5 процентни пункта по-малко в сравнение с 2015 г. и с 5.8 процентни пункта спрямо 2008 година.

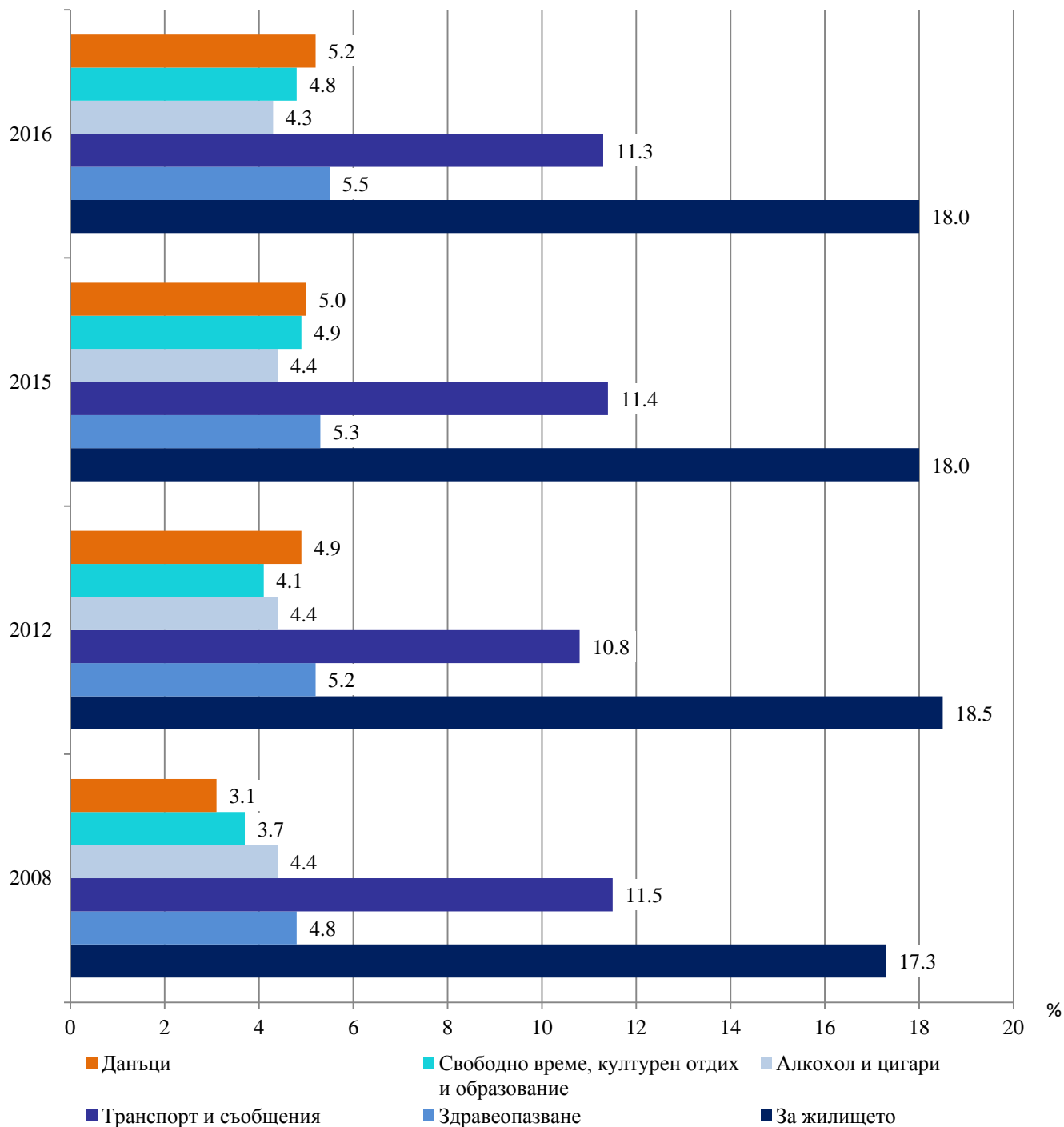
Фиг. 4. Относителен дял на разхода за храна и безалкохолни напитки в общия разход на домакинствата

През 2016 г. разходите, свързани с жилището (вода, електроенергия, горива, жилищно обзавеждане и поддържане на дома), са 856 лв. средно на лице от домакинство, което е с 2.0% повече спрямо 2015 година. В сравнение с 2008 г. тези разходи са се увеличили 1.5 пъти, което се дължи предимно на разходите за електроенергия и горива. Увеличение в номинално изражение на годишна база има при разходите за: данъци - с 6.9%, здравеопазване - с 6.0%; съобщения - с 4.5%, социални осигуровки - с 4.4%, и облекло и обувки - с 4.2%.

Фиг. 5. Относителен дял на някои видове разходи в общия разход на домакинствата

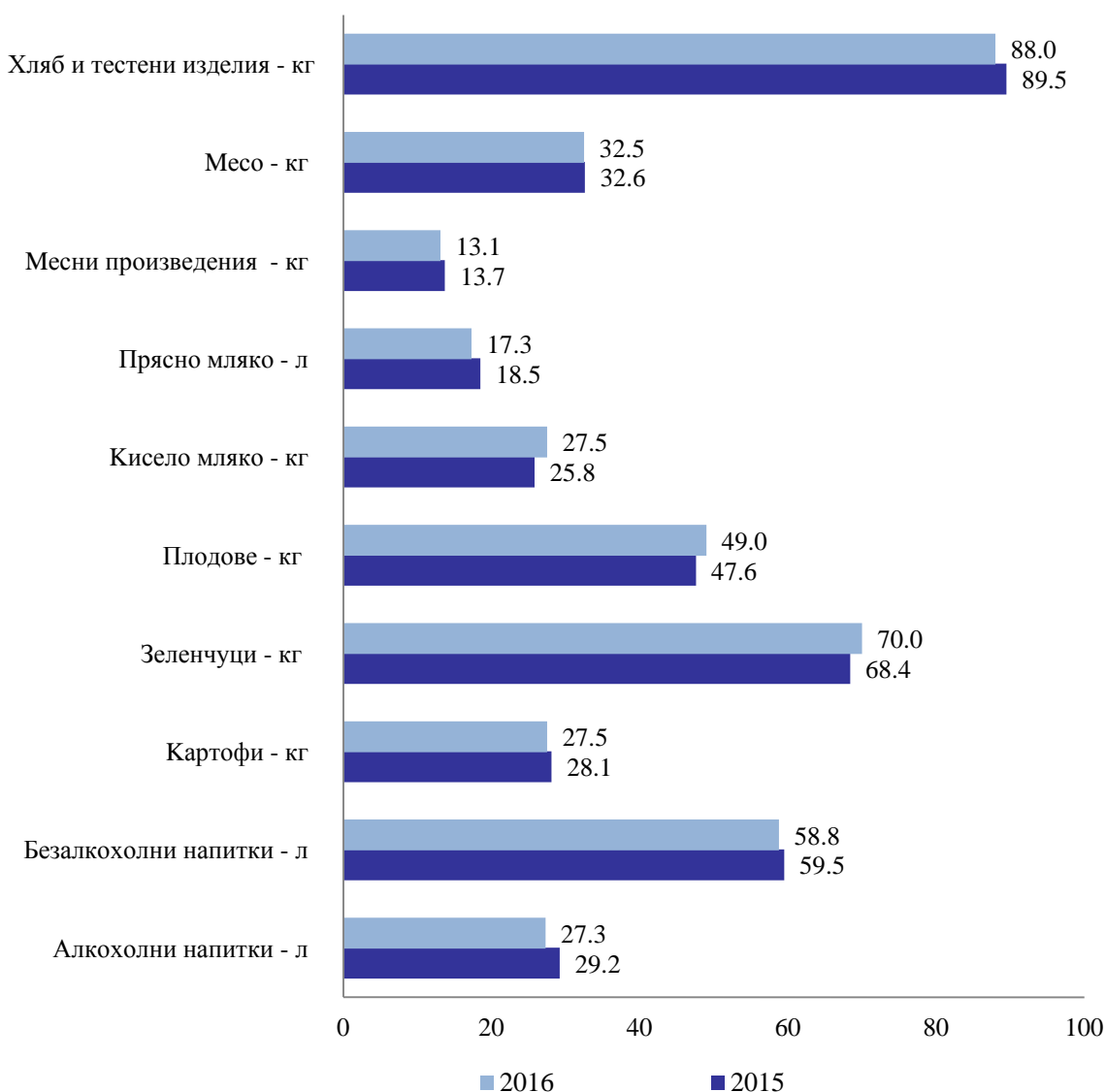

Потребление на домакинствата

Данните показват, че през 2016 г. настъпват промени в потреблението на българските домакинства спрямо 2015 г. - консумацията на хляб и тестени изделия намалява с 1.5 кг и достига 88.0 кг средно на лице. Увеличава се консумацията на плодове и зеленчуци съответно с 1.4 и 1.6 килограма.

На годишна база с 1.9 л намалява потреблението средно на лице от домакинство на алкохолни напитки (от 29.2 на 27.3 л) и цигари (от 647 на 639 броя).

Фиг. 6. Потребление на основни хранителни продукти средно на лице от домакинство

Покупателна способност¹ на домакинствата

През периода 2008 - 2016 г. се увеличава покупателната способност на домакинствата за повечето основни хранителни продукти. Най-много е нараснала покупателната способност при яйцата, свинското месо, ябълките, белия хляб и захарта в сравнение с началото на разглеждания период. Сравнително най-малко е повишението при маслото.

Покупателната способност през 2016 г. в сравнение с 2015 г. намалява за някои хранителни продукти - картофи, грозде и захар.

4. Покупателна способност на домакинствата, изчислена чрез паричния доход средно на лице

Стоки	Мярка	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Хляб бял	кг	2513	2997	3103	2814	3287	3557	3646	3817	3988
Ориз	кг	1538	1372	1518	1522	1774	2048	2061	2070	2163
Фасул зрял	кг	1178	1217	1307	1561	1404	1329	1060	1172	1358
Картофи	кг	4432	4458	4516	4269	5730	4877	5386	5959	5736
Домати	кг	2307	2584	2230	2772	2650	3072	2693	2699	2745
Краставици	кг	2187	2257	2149	2544	2585	2833	2756	2627	2820
Пиперки	кг	2201	2641	2530	2835	3095	3479	3078	2926	3272
Ябълки	кг	2159	2764	2925	2691	3118	3453	3618	3674	3867
Грозде	кг	2783	3876	3304	3439	3287	4262	3338	3817	3521
Мляко прясно	л	2879	2972	2901	2879	3118	3379	3362	3417	3595
Мляко кисело	кг	1861	1959	1993	1976	2186	2402	2347	2407	2515
Сирене	кг	671	752	746	703	770	820	787	808	806
Кашкавал	кг	338	377	379	345	394	419	412	440	458
Свинско месо	кг	421	457	492	512	562	608	631	699	741
Месо от птици	кг	757	820	894	595	940	986	985	1040	1115
Малотрайни колбаси	кг	679	650	653	673	746	814	810	856	892
Трайни колбаси	кг	316	309	313	327	360	384	374	388	397
Яйца	бр.	16038	16981	16990	18570	16308	20570	22571	22209	24310
Захар	кг	2054	2286	2411	1673	1945	2342	3139	3541	3191
Млечни масла	кг	413	413	386	357	418	417	409	421	432

Жилища, жилищни условия и снабденост със стоки за дълготрайна употреба

През 2016 г. в собствено жилище живеят 89.7% от домакинствата, а 6.3% ползват жилище, без да плащат наем. В жилища под наем живеят 4.0% от наблюдаваните домакинства - 2.5% на свободен и 1.5% на общински наем. Второ жилище притежават 8.2% от домакинствата.

¹ Покупателната способност на домакинствата е количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

В жилища, построени преди 1990 г., живеят 92.3% от домакинствата, като две трети (72.3%) са изградени в периода 1961 - 1990 година. Преди 1961 г. са построени 20.0% от жилищата, а изградените след 2001 г. са 3.8%.

Над две трети (67.5%) от домакинствата в страната живеят в дву- и тристайни жилища, като в градовете те са 71.9%. В селата 64.8% от жилищата са с три и четири стаи.

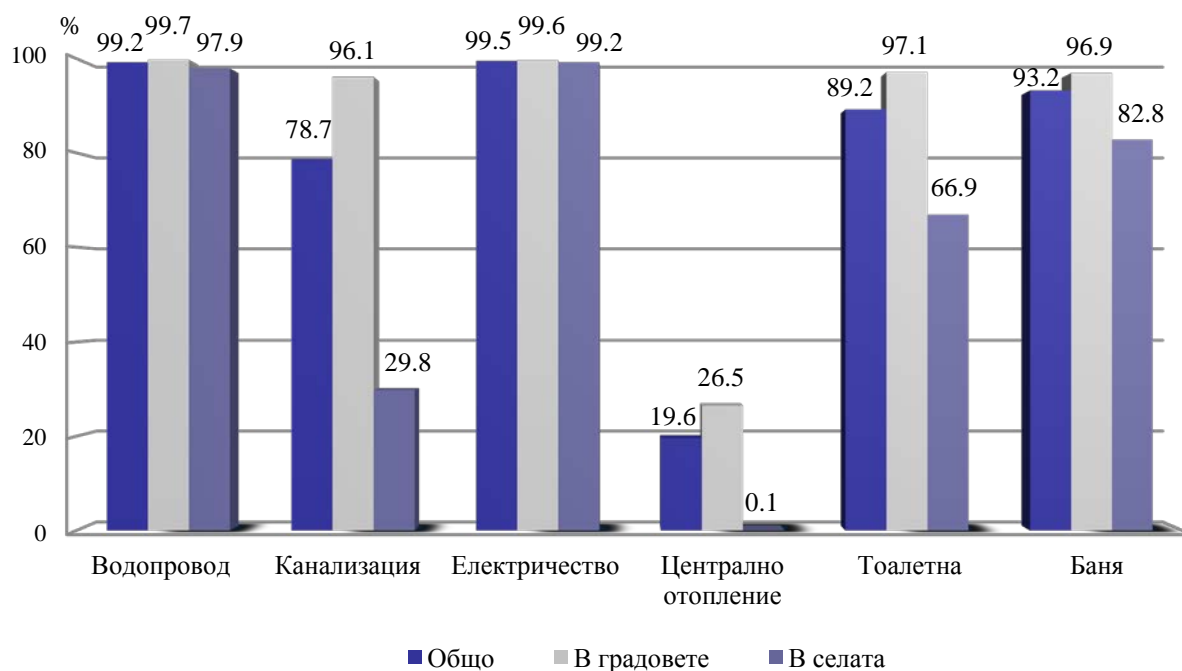
Гаражи имат 21.5% от домакинствата в страната (18.1% в градовете и 31.2% в селата).

С електричество, вода, канализация, баня и тоалетна в жилищата разполагат 75.3% от домакинствата. Има съществени различия в благоустроеността на жилищата в градовете и селата. Централна канализация имат 29.8% от жилищата в селата, докато в градовете този процент е 3.2 пъти по-голям - 96.1%.

Тоалетна вътре в жилището имат 66.9% от домакинствата в селата и 97.1% - в градовете.

С централно отопление са 19.6% от жилищата в страната, съответно 26.5% в градовете и само 0.1% в селата.

Фиг. 7. Относителен дял на жилищата с водопровод, канализация, електричество, централно парно отопление, баня и тоалетна в жилището по местоживеене

Автомобили имат 49.5% от наблюдаваните домакинства, като 4.1% притежават два и повече автомобила. Не могат да си позволят да закупят и поддържат автомобил по финансови причини 14.6% от домакинствата, а 35.2% са заявили, че нямат необходимост от лека кола.

От предметите за дълготрайна употреба най-разпространен е телевизорът - притежават го 99.1% от домакинствата, а 25.7% имат по два и повече телевизора.

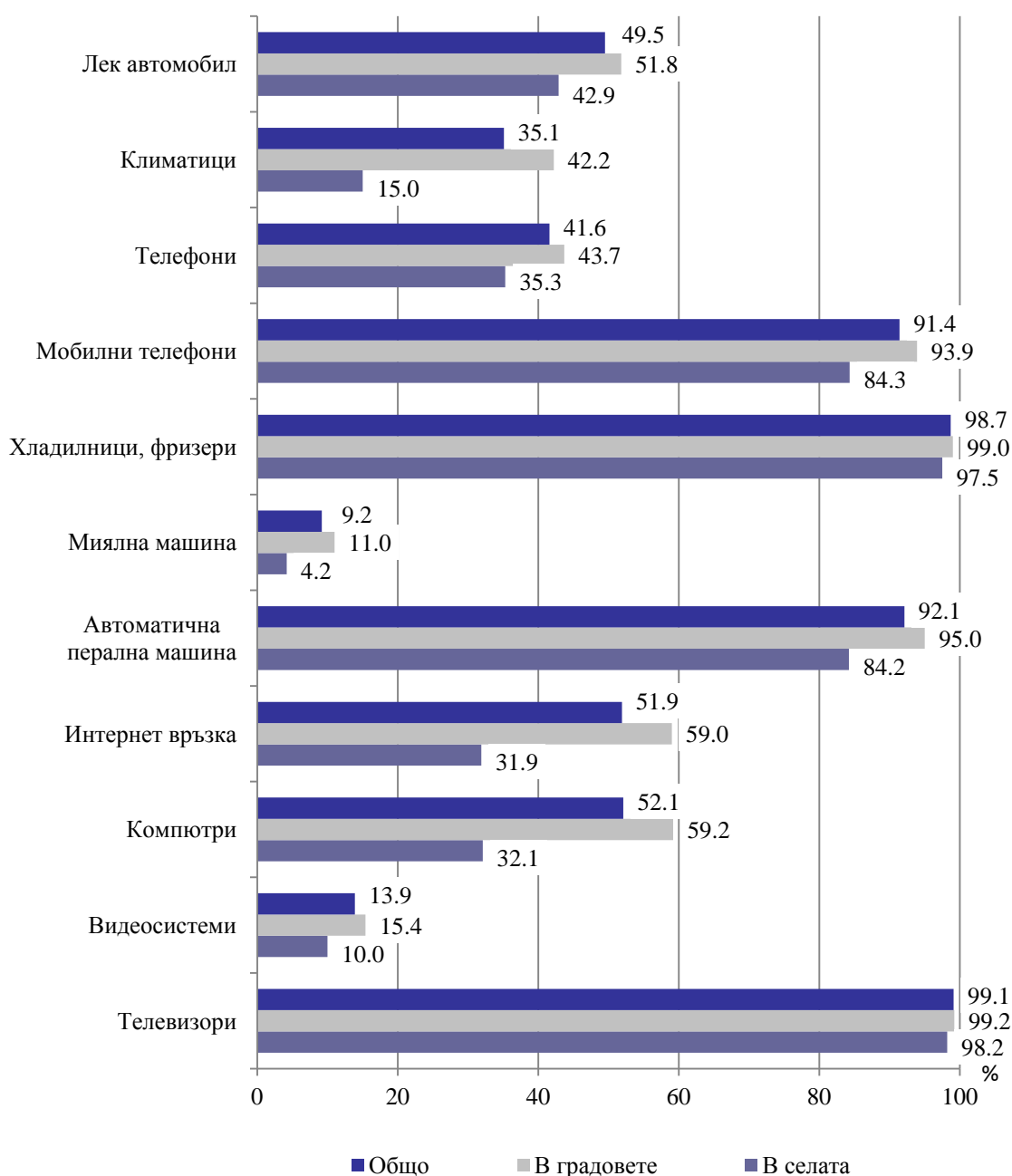
На второ място по разпространение е хладилната техника - 98.7% от домакинствата в страната (99.0% в градовете и 97.5% в селата) имат хладилник и/или фризер.

Автоматична перална машина притежават 92.1% от домакинствата, 5.3% не могат да си закупят този уред по финансови причини, а 2.8% смятат, че нямат необходимост.

Без телефон (стационарен или мобилен) са 1.7% от домакинствата. Само стационарен телефон имат 6.4%, а 56.2% - само мобилен (преобладават тези с два и повече мобилни телефона). Двата вида телефони (стационарен и мобилен) притежават 34.9% от наблюдаваните домакинства.

Фиг. 8. Относителен дял на домакинствата, притежаващи предмети за дълготрайна употреба, по местоживеене

С компютри разполагат 52.1% от домакинствата (59.2% в градовете и 32.1% в селата), като една малка част ползват служебни. Все още е голям дялът на тези, които преценяват, че нямат необходимост от компютър - 39.5%.

Наличие на интернет връзка в жилището имат 51.9% от домакинствата в страната. В градовете домашен интернет има в 59.0% от жилищата, а в селата - в 31.9%. Посочили, че нямат необходимост от интернет връзка в дома си, са 40.2% от домакинствата.

Климатизици притежават 35.1% от домакинствата, а 30.9% не могат да си закупят такава техника поради липса на финансови средства. Заявили, че нямат необходимост от климатик, са 34.0% от домакинствата в страната.

Методологични бележки

Данните са получени от **тримесечното** наблюдение на домакинските бюджети. Наблюдението е репрезентативно, като се използва случайна извадка от домакинства.

Обикновено домакинство образуват две или повече лица, които живеят в едно жилище или в част от жилище, хранят се заедно и имат общ бюджет, независимо от това дали имат роднински връзки помежду си. Домакинство е и едно лице, което живее самостоятелно, храни се отделно и има свой отделен бюджет.

Колективните домакинства не са обект на изучаване на домакинските бюджети.

Основните показатели за доходите, разходите и потреблението се оценяват **тримесечно и годишно** и се представят под формата на средни величини и относителни дялове.

Доходите на домакинствата в пари и натура включват доходите на всички членове на домакинството от: работна заплата, пенсии, самостоятелна заетост, обезщетения за безработни, социални помощи и други. Включват се и други доходи, общи за домакинството, като регулярните или еднократните трансфери от други домакинства и продажбите на имущество.

Разходите на домакинствата включват разходите за храна, напитки, тютюневи изделия, жилище (вода, електроенергия, отопление, обзавеждане и поддържане), транспорт, съобщения, здравеопазване, данъци, социални осигуровки и други.

Потребителският разход включва разходите на домакинствата за стоки и услуги съгласно международната Класификация на индивидуалното потребление по цели (COICOP).

Потреблението средно на лице от домакинство представлява количествата консумирани хранителни продукти и напитки при домашни условия и не включва консумацията в заведения за обществено хранене.

Покупателната способност на домакинствата представлява количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

Подробна информация за наблюдението на домакинските бюджети и резултатите от него е публикувана на сайта на НСИ - www.nsi.bg, в рубриката „Доходи, разходи и потребление на домакинствата” и в информационната система „Инфостат”.